

Înalta Curte de Casație și Justiție

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală

Decizie nr. 1/2014 din 14/04/2014

Dosar nr. 1/1/2014/HP/P

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 349 din 13/05/2014

Corina Michaela Jijiie - președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului
Luminița Livia Zglimbea - judecător la Secția penală - judecător-raportor
Valentin Horia Șelaru - judecător la Secția penală
Rodica Aida Popa - judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei - judecător la Secția penală
Ioana Alina Ilie - judecător la Secția penală
Mariana Ghena - judecător la Secția penală
Magdalena Iordache - judecător la Secția penală
Sofica Dumitrașcu - judecător la Secția penală
Adina Andreea Ciuhan Teodoru - magistrat-asistent

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală ce formează obiectul Dosarului nr. 1/1/2014/HP/P a fost constituit conform prevederilor art. 476 alin. 6 din Codul de procedură penală și ale art. 27⁴ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de către președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, doamna judecător Corina Michaela Jijiie.

La ședința de judecată participă doamna Adina Andreea Ciuhan Teodoru, magistrat-asistent în cadrul Secției penale, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reprezentat de doamna Iuliana Nedelcu, procuror șef al Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Ploiești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie în Dosarul nr. 289/120/2014 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării de principiu a problemei de drept vizând mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor definitiv judecate, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni.

Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, arătând că la dosarul cauzei au fost depuse hotărâri relevante în materie pronunțate de instanțele judecătorești de la nivelul Curții de Apel Alba Iulia, Curții de Apel Bacău, Curții de Apel București, Curții de Apel Brașov, Curții de Apel Cluj, Curții de Apel Constanța, Curții de Apel Craiova, Curții de Apel Galați, Curții de Apel Iași, Curții de Apel Pitești, Curții de Apel Târgu Mureș, Curții de Apel Timișoara, opiniile formulate de specialiștii Catedrei de drept penal din cadrul Facultății de Drept a Universității București, a Universității din Craiova, a Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, a Universității de Vest din Timișoara, ai Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, punctul de vedere formulat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și raportul întocmit de judecătorul-raportor.

Se mai referă că raportul a fost comunicat părții, în conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (9) din noul Cod de procedură penală, la data de 19 martie 2014, aceasta formulând la data de 31 martie 2014, prin intermediul apărătorului ales, punctul său de vedere privind chestiunea de drept supusă dezlegării.

De asemenea, magistratul-asistent a arătat că, la data de 20 martie 2014, la dosarul cauzei a fost depus un memoriu formulat de mai mulți deținuți din Penitenciarul Craiova, care solicită Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală ca la pronunțarea deciziei să aibă în vedere situațiile discriminatorii create cu ocazia aplicării legii penale mai favorabile.

Reprezentantul parchetului a susținut opinia procurorului general, solicitând pronunțarea unei decizii prin care problema de drept supusă dezlegării în cauza de față să primească următoarea rezolvare: "În cazul unei pedepse

rezultante, aplicată printr-o hotărâre rămasă definitivă anterior intrării în vigoare a Codului penal, aplicarea art. 6 din același cod vizează atât pedepsele componente, cât și, distinct, pedeapsa rezultantă. Aceasta din urmă va fi redusă numai dacă depășește pedeapsa rezultantă stabilită conform art. 39 din Codul penal."

Președintele completului, doamna judecător Corina Michaela Jîjîie, a constatat că nu există chestiuni prealabile sau excepții, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra sesizării privind pronunțarea unei hotărâri prealabile.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Curtea de Apel Ploiești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie a dispus, prin Încheierea din data de 10 februarie 2014, în Dosarul nr. 289/120/2014 aflat pe rolul acestei instanțe, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în temeiul dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la dezlegarea de principiu a mecanismului de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor definitiv judecate, în ipoteza unui concurs de infracțiuni.

II. Expunerea succintă a cauzei ce formează obiectul Dosarului nr. 289/120/2014 aflat pe rolul Curții de Apel Ploiești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie

Prin Cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Dâmbovița la 17 ianuarie 2014 cu nr. 289/120/2014, Comisia de evaluare a dosarelor de penitenciar din cadrul Penitenciarului Găești, în conformitate cu prevederile art. 23 alin. (5) și (6) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 116/2013, a sesizat instanța pentru a dispune în legătură cu aplicarea legii penale mai favorabile în privința condamnatului S.F., deținut în Penitenciarul Găești, motivat de intrarea în vigoare, la data de 1 februarie 2014, a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală.

Prin Sentința penală nr. 74 din 1 februarie 2014, pronunțată de Tribunalul Dâmbovița, a fost respinsă, ca neîntemeiată, sesizarea Comisiei de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile în cazul persoanelor aflate în executarea pedepselor și măsurilor educative privative de libertate din cadrul Penitenciarului Găești privind aplicarea legii penale mai favorabile condamnatului S.F.

Examinând actele și lucrările dosarului, prin prisma dispozițiilor art. 6 alin. (1) și art. 39 alin. (1) lit. b) din Codul penal, tribunalul a apreciat că sesizarea formulată de către Comisia de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile în cazul persoanelor aflate în executarea pedepselor și măsurilor educative privative de libertate din cadrul Penitenciarului Găești este neîntemeiată, pentru următoarele considerente:

Potrivit dispozițiilor art. 6 alin. (1) din Codul penal, "Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a executării pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maxim".

Totodată, în conformitate cu dispozițiile art. 39 alin. (1) lit. b) din Codul penal, în cazul unui concurs de infracțiuni, "când s-au stabilit numai pedepse cu închisoarea, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite".

Mai mult, potrivit dispozițiilor prevăzute de art. 43 alin. (2) din noul Cod penal, "Când înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente, dintre care cel puțin una se află în stare de recidivă, pedepsele stabilite se contopesc potrivit dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni, iar pedeapsa rezultată se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta".

Tribunalul a constatat că deținutul S.F. se află în executarea unei pedepse de 21 de ani închisoare conform mandatului de executare a pedepsei închisorii emis de Tribunalul București - Secția a II-a în baza Sentinței penale nr. 657 din 22 octombrie 2001, pronunțată de către Tribunalul București - Secția a II-a penală, definitivă prin Decizia penală nr. 2.839 din 4 iunie 2002 a Curții Supreme de Justiție.

Potrivit dispozițiilor art. 234 alin. (1) lit. a) și d) din noul Cod penal, "Tâlăria săvârșită [...] prin folosirea unei arme, [...] în timpul nopții [...] se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi".

În conformitate cu dispozițiile art. 237 raportat la art. 33 din noul Cod penal, "Tentativa se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate".

În mod evident, s-a apreciat ca fiind necesar să se stabilească în cauza dedusă judecării care dintre cele două legi (Codul penal, în vigoare la data judecării condamnatului și rămânerii definitive a Sentinței penale nr. 657, pronunțată de către Tribunalul București - Secția a II-a penală la 22 octombrie 2001, sau Legea nr. 286/2009 privind Codul penal) reprezintă legea penală mai favorabilă, din perspectiva acestei din urmă legi urmând să fie analizat conținutul dispozițiilor art. 6 alin. (1) și ale art. 39 alin. (1) lit. b) din noul Cod penal.

Tribunalul a reținut că numitului S.F. i-a fost aplicată o pedeapsă rezultantă de 21 de ani închisoare pentru săvârșirea în concurs a 17 infracțiuni de tâlhărie, viol și tentativă la infracțiunea de tâlhărie, prin Sentința penală nr. 657, pronunțată de către Tribunalul București - Secția a II-a penală la 22 octombrie 2001, definitivă prin Decizia penală nr. 2.839 din 4 iunie 2002 a Curții Supreme de Justiție, sub imperiul legii vechi, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, impunându-se să fie verificată incidența legii penale mai favorabile față de acesta, printr-o dublă analiză.

În primul rând, s-a analizat fiecare dintre pedepsele stabilite pentru infracțiunile concurente, verificându-se dacă acestea nu depășesc limita maximă prevăzută de legea nouă, iar dacă este cazul se vor reduce pedepsele care depășesc noul maxim special potrivit art. 6 din noul Cod penal.

Verificând fiecare dintre pedepsele stabilite pentru fiecare dintre cele 17 infracțiuni concurente, tribunalul a constatat că durata a 14 dintre pedepsele fixate în sarcina condamnatului depășește limita maximă prevăzută de legea nouă, urmând a se reduce pedepsele care depășesc noul maxim special.

În al doilea rând, tribunalul a verificat dacă pedeapsa rezultantă nu depășește limita maximă la care se poate ajunge potrivit art. 39 din noul Cod penal.

Astfel, tribunalul a verificat în continuare dacă pedeapsa rezultantă aplicată inițial condamnatului, de 21 de ani închisoare, poate sau trebuie redusă ca efect al reducerii pedepselor stabilite, reținând că, potrivit legii noi, o asemenea operațiune juridică urmează să se facă numai în măsura în care ea depășește maximumul la care se poate ajunge potrivit legii noi, neputând fi realizată potrivit codului vechi și apoi potrivit codului nou, așa cum ar fi posibil dacă succesiunea de legi cu privire la tratamentul concursului de infracțiuni s-ar fi produs în cursul procesului, iar nu în faza de executare a unei pedepse stabilite în mod definitiv.

În cazul dedus judecării, tribunalul a procedat doar la verificarea tratamentului sancționator prevăzut de legea nouă, reducerea rezultantei de 21 de ani închisoare pe care condamnatul o execută în momentul de față urmând a se face doar în măsura în care ea depășește maximumul la care se poate ajunge potrivit legii noi.

S-a motivat că rațiunea dispozițiilor art. 6 din Codul penal nu este aceea de a-l aduce pe condamnat în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă succesiunea de legi ar fi intervenit în cursul procesului, ci doar de a garanta respectarea principiului legalității, prin înlăturarea părții din pedeapsă care depășește maximumul special aplicabil sub legea nouă.

Potrivit art. 39 alin. (1) lit. b) din Codul penal, contopind cele 17 pedepse, tribunalul a reținut că s-ar putea aplica condamnatului S.F. o pedeapsă de cel mult 66 de ani, 7 luni și 20 de zile închisoare.

Întrucât rezultanta aplicată inițial este de 21 de ani închisoare, ea apare legală și potrivit legii noi, tribunalul constatând că nu se impune reducerea cuantumului său prin intrarea în vigoare a noului Cod penal.

Situația se impune întrucât în aplicarea dispozițiilor art. 6 din Codul penal nu pot fi combinate dispozițiile mai favorabile din legi penale succesive (și din vechiul Cod penal și din Codul penal în vigoare la data soluționării sesizării).

Prin urmare, tribunalul a concluzionat că, față de condamnatul S.F. legea nouă nu este o lege penală mai favorabilă, comparativ cu vechiul Cod penal.

Împotriva acestei hotărâri a formulat contestație condamnatul S.F., solicitând, în esență, admiterea contestației, desființarea sentinței și, pe fond, admiterea sesizării Comisiei de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile și punerea sa în libertate.

Curtea de Apel Ploiești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, examinând încheierea contestată în raport cu situația de fapt reținută, cu probele administrate, cu opinia exprimată de comisie și cu criticile formulate, a constatat că soluționarea acestei cauze depinde de dezlegarea, de principiu, a unei chestiuni de drept referitoare la aplicarea instituției contopirii pedepselor astfel cum au fost reduse potrivit art. 6 alin. (1) din noul Cod penal.

III. Punctul de vedere al Curții de Apel Ploiești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită

Instanța de control judiciar, examinând încheierea contestată în raport cu situația de fapt reținută, a apreciat că în speță se impune contopirea pedepselor astfel reduse, potrivit dispozițiilor vechiului Cod penal, deoarece faptele au fost săvârșite și contestatorul a fost condamnat definitiv sub imperiul acestui cod, pe de o parte, iar pe de altă parte, instituțiile de drept pot fi aplicate automat, fără a crea "lex tertia".

În continuarea acestui raționament juridic s-a apreciat că punctul de vedere exprimat de comisie este cel legal, precizându-se că pedeapsa rezultantă după contopirea pedepselor reduse potrivit dispozițiilor art. 6 din Codul penal este de 11 ani închisoare, soluția legală fiind de admitere a contestației, desființare a sentinței și punerea în libertate a condamnatului, reținând că acesta a executat până în prezent aproape 15 ani și 4 luni de închisoare, cu mult peste pedeapsa rezultantă.

Cum în cauză instanța de control judiciar a constatat că există puncte de vedere diferite, legea penală neprevăzând textul de lege aplicabil în astfel de situații, în baza art. 475 și următoarele din Codul de procedură penală, a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, pentru a pronunța o hotărâre prealabilă în vederea dezlegării de principiu a chestiunii de drept menționate, respectiv: care este textul de lege aplicabil (vechiul Cod penal sau actualul Cod penal) în cazul contopirii pedepselor reduse, conform art. 6 alin. (1) din noul Cod penal.

IV. Punctul de vedere al părții cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

În urma comunicării raportului întocmit în temeiul art. 476 alin. (7) din Codul de procedură penală, condamnatul S.F. a depus, în scris, conform dispozițiilor art. 476 alin. (9) din Codul de procedură penală, punctul său de vedere privind chestiunea de drept supusă judecării.

Pe fondul problemei de drept, condamnatul a apreciat opinia exprimată de Curtea de Apel Ploiești ca fiind cea corectă, arătând că, conform părerii sale, contopirea pedepselor definitive, reduse conform art. 6 alin. (1) din noul Cod penal, urmează a se face potrivit tratamentului sancționator al pluralității de infracțiuni prevăzut de Codul penal din 1969.

V. Punctele de vedere exprimate de către curțile de apel și instanțele de judecată arondate evidențiază soluții diferite date problemei de drept ce formează obiectul sesizării.

Astfel:

1. Într-o primă opinie se consideră că se aplică mai întâi dispozițiile art. 6 alin. (1) din Codul penal, reducându-se pedepsele care depășesc maximul prevăzut de legea nouă.

În a doua fază se verifică dacă pedeapsa rezultantă aplicată anterior printr-o condamnare definitivă depășește pedeapsa maximă ce se poate aplica conform regimului sancționator al concursului de infracțiuni potrivit noului Cod penal.

Dacă, în urma aplicării acestor dispoziții conform legii noi, pedeapsa ce ar rezulta este mai mare decât pedeapsa rezultantă aplicată definitiv potrivit legii penale anterioare, se menține pedeapsa anterior aplicată.

Argumentele se bazează pe interpretarea că aprecierea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei se face în integralitatea ei, iar nu pe instituții autonome de drept penal.

Acest punct de vedere a fost exprimat de majoritatea judecătorilor de la Judecătoria Sector 5 București, Judecătoria Giurgiu, Tribunalul Ialomița, Tribunalul Ilfov, Tribunalul Iași, o parte din instanțele arondate Curții de Apel Oradea, Tribunalul Covasna, o parte din judecătorii Tribunalului Brașov, Judecătoria Brașov, o parte din instanțele arondate Curții de Apel Timișoara, Curții de Apel Constanța, o parte din judecătorii Curții de Apel Bacău, Judecătoria Aiud, majoritatea judecătorilor de la Curtea de Apel Iași, o parte din judecătorii Curții de Apel Craiova, majoritatea judecătorilor de la Tribunalul Dolj, majoritatea instanțelor arondate Curții de Apel Târgu Mureș, o parte din instanțele arondate Curții de Apel Pitești, Curtea de Apel Cluj.

2. Într-o a doua opinie se procedează, într-o primă fază, la aplicarea dispozițiilor art. 6 alin. (1) din noul Cod penal, urmând a se reduce pedepsele care depășesc maximul prevăzut de legea nouă, iar în a doua fază se face contopirea pedepselor pe legea penală veche, dându-se spre executare pedeapsa cea mai grea, potrivit regulilor art. 33 și 34 din Codul penal anterior.

În argumentarea acestei opinii se arată că infracțiunile au fost comise sub imperiul legii vechi și nu pot fi făcute aprecieri cu privire la contopire pe legea nouă, mai ales în condițiile în care aceasta este defavorabilă persoanei condamnate.

Se mai arată că nicio dispoziție din noua legislație nu împiedică aplicarea legii penale mai favorabile pe instituții de drept, neputându-se argumenta că prin acest mod de aplicare s-ar crea "lex tertia".

Acest punct de vedere pare a fi îmbrățișat de o parte mai mică a judecătorilor, regăsindu-se în soluțiile pronunțate sau în opiniile exprimate de judecătorii de la Curtea de Apel București, Tribunalul Vaslui, Curtea de Apel Oradea, Curtea de Apel Târgu Mureș, Tribunalul Vaslui, Tribunalul Brașov, Curtea de Apel Timișoara, Curtea de Apel Pitești, Curtea de Apel Iași, Curtea de Apel Galați și instanțele arondate, Curtea de Apel Craiova, Tribunalul Mehedinți.

VI. Opinia Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Prin Adresa nr. 415/C/494/III-5/2014 din data de 21 februarie 2014, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că nu există în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii privind mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor definitiv judecate, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni.

Referitor la chestiunea de drept supusă dezlegării, Ministerul Public a susținut în cadrul concluziilor depuse la dosarul cauzei că, privitor la pedepsele definitive, prin aplicarea legii penale mai favorabile, legiuitorul nu a înțeles să repună în discuție criteriile de stabilire și individualizare a sancțiunii, ci numai să înlăture de la executare partea din sancțiune care excedează maximumului prevăzut de legea nouă.

În concluzie, verificând dacă se impune modificarea, potrivit art. 6 din Codul penal, a unei sancțiuni definitiv aplicate, comparația se va realiza numai între cuantumul pedepsei aplicate și maximumul prevăzut de legea nouă. Reducerea va opera numai când cuantumul pedepsei aplicate este superior maximumului prevăzut de legea nouă, în toate situațiile numai la maximumul nou, niciodată la o limită inferioară acestui maxim.

Prin urmare, a arătat procurorul, singurul criteriu pe care legiuitorul îl pune la dispoziția judecătorului chemat să aprecieze, în faza de executare, dacă se impune înfrângerea autorității de lucru judecat a unei hotărâri cu privire la felul și cuantumul pedepsei este acela al celei mai grele situații la care s-ar putea ajunge, în abstract, potrivit legii noi.

În cazul concursului de infracțiuni, aplicarea legii penale mai favorabile privește în mod necesar două aspecte diferite, respectiv:

- verificarea incidenței legii penale mai favorabile cu privire la pedepsele aplicate fiecărei infracțiuni din structura pluralității;
- pedeapsa rezultantă intrată în puterea lucrului judecat.

Corespunzător, soluționarea cauzei va presupune parcurgerea a două etape:

1. În ce privește pedepsele aplicate pentru fiecare infracțiune, acestea vor trebui comparate, fiecare în parte, cu maximumul prevăzut de legea nouă și reduse dacă depășesc acest maxim.

2. Se va proceda la analiza pedepsei rezultante stabilite inițial de instanță.

În cadrul acestei etape, pedepsele rezultate în urma primei operațiuni, reduse dacă este cazul, vor fi ipotetic contopite conform prevederilor art. 39 din Codul penal. Rezultatul va fi comparat cu pedeapsa rezultantă stabilită definitiv în cauză și numai dacă pedeapsa rezultantă stabilită definitiv în cauză este mai mare, aceasta va fi redusă conform art. 39 din Codul penal.

Concluzionând, Ministerul Public a solicitat pronunțarea unei decizii prin care problema de drept supusă dezlegării în cauza de față să primească următoarea rezolvare: "În cazul unei pedepse rezultante, aplicată printr-o hotărâre rămasă definitivă anterior intrării în vigoare a Codului penal, aplicarea art. 6 din același cod vizează atât pedepsele componente, cât și distinct pedeapsa rezultantă. Aceasta din urmă va fi redusă numai dacă depășește pedeapsa rezultantă stabilită conform art. 39 din Codul penal."

VII. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) raportate la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală a fost solicitată opinia scrisă a unor specialiști recunoscuți, asupra chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării,

constatându-se că nici aceștia nu au un punct de vedere unitar.

Au fost transmise următoarele opinii:

a) Conferențiar doctor Bogdan N. Bulai - director al Departamentului Drept penal din cadrul Facultății de Drept - Universitatea din București a arătat că "în aplicarea dispozițiilor art. 6 din noul Cod penal cu privire la o pedeapsă rezultantă se vor parcurge două etape: de reducere a pedepselor stabilite (în baza legii vechi) la maximumul special prevăzut de legea nouă pentru fiecare infracțiune și apoi aceste pedepse reduse se vor contopi numai potrivit dispozițiilor din noul Cod penal.

S-a opinat că, "în cauzele judecate definitiv, în care s-a pronunțat o pedeapsă rezultantă, se poate aplica doar legea nouă, atât cu privire la pedeapsa pentru fiecare infracțiune componentă, cât și cu privire la operațiunea de contopire. Aplicarea legii noi cu privire la pedeapsă înseamnă reducerea pedepselor stabilite la maximumul special prevăzut de legea nouă, iar aplicarea pedepsei rezultante potrivit legii noi înseamnă contopirea pedepselor reduse conform noilor dispoziții privind pluralitatea respectivă. Reducerea pedepsei rezultante definitive se va face numai dacă în urma recontopirii pedepselor reduse la maximumul special al legii noi se ajunge la o pedeapsă rezultantă mai ușoară".

Așa cum s-a arătat în doctrină, "rațiunea dispozițiilor din art. 6 din Codul penal nu este aceea de a-l aduce pe condamnat în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă succesiunea de legi ar fi intervenit în cursul procesului, ci doar de a garanta respectarea principiului legalității, înlăturând partea din pedeapsă care depășește maximumul special aplicabil sub legea nouă".

"În plus, deoarece suntem în cazul unor pedepse definitive, aplicarea unor dispoziții, care s-a făcut deja în cursul procesului, nu mai poate fi făcută ulterior pentru că ar înfrânge autoritatea de lucru judecat.

De aceea, s-a apreciat că nu este posibil ca, după reducerea pedepselor stabilite pentru fiecare infracțiune componentă a pluralității respective potrivit legii noi, contopirea să se facă potrivit dispozițiilor legii vechi, pentru că nu ne mai aflăm în cursul procesului penal, iar această contopire potrivit legii vechi a fost făcută deja având caracter definitiv."

b) Profesorul universitar doctor Tudorel Toader a transmis punctul de vedere al Colectivului de Științe penale din cadrul Facultății de Drept - Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, care este în sensul că problema de drept urmează a se soluționa prin admiterea aplicării legii penale mai favorabile pe instituții autonome.

"Cât privește particularitatea aplicării art. 6 din noul Cod penal s-a arătat că este de observat că textul vizează direct și nemijlocit situația unității infracționale, nu și pe aceea a pluralității de infracțiuni."

Prin urmare, dată fiind problema concretă din speța care a determinat sesizarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, s-a apreciat că nu poate fi vorba decât de o determinare a aplicării acestui text ca efect al unei adaptări decurgând dintr-o interpretare extensivă a normei.

În concluzie s-a opinat că "în privința datelor determinate indicate, problema de drept urmează a se soluționa prin admiterea aplicării legii penale mai favorabile pe instituții autonome astfel:

- într-o primă etapă, în raport cu instituția pedepsei vizând fiecare infracțiune în parte din structura pluralității de infracțiuni, urmează a se efectua aplicarea art. 6 din noul Cod penal, unele pedepse reducându-se la maximumul special inferior prevăzut de legea nouă (noul Cod penal);

- într-o a doua etapă, fiind imperios necesară o recontopire a pedepselor (chiar cu reținerea specificului situației de aplicare a legii penale mai favorabile după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare), urmează a se adapta, prin interpretare extensivă in bona partem, la situația dată, reglementarea (cu aplicare specifică în materia unității de infracțiune) din art. 6 din noul Cod penal, în sensul că legea nouă nu se poate aplica decât în măsura în care este mai favorabilă - ceea ce noua lege nu este sub aspectul modului de soluționare a etapei secunde, vizând nemijlocit rezolvarea stării de pluralitate infracțională - astfel încât nu se va aplica sub acest aspect legea nouă, urmând a se menține sistemul de recontopire a pedepselor (din care unele reduse potrivit legii noi) din legea veche (dar fără posibilitatea reaprecierii sporului), pedeapsa rezultantă urmând, ca atare, să fie redusă potrivit calculului efectuate în concret de instanță."

Se argumentează că a aplica regulile concursului de infracțiuni potrivit legii noi înseamnă a permite aplicarea retroactivă a unor prevederi legale mai puțin favorabile (aspect nelegal și neconstituțional), față de o situație născută anterior intrării în vigoare a normelor în cauză.

Pe de altă parte se arată că "a refuza diminuarea pedepsei rezultante, la care conduce recontopirea potrivit regulilor din legea anterioară, dar în considerarea pedepselor concrete, reduse prin aplicarea art. 6 din noul Cod penal, ar semnifica un refuz nejustificat de aplicare a legii penale mai favorabile, în mod evident incidente, într-o materie în care existența caracterului autonom al reglementării poate fi susținută (căci afirmarea formală a reducerii unor pedepse individuale stabilite pentru unele infracțiuni din structura pluralității infracționale ar fi sterilă și doar aparentă, iar nu efectivă, dacă astfel, nelăsând să funcționeze sistemul de recontopire din cea de-a doua etapă, potrivit legii anterioare - prin aplicarea retroactivă nepermisă a sistemului mai puțin favorabil din legea nouă - nu s-ar diminua și valoarea pedepsei rezultante). "

c) Profesorul universitar doctor Mircea Duțu a transmis considerațiile Institutului de Cercetări Juridice "Acad. Andrei Rădulescu" al Academiei Române, conform cărora, prin interpretarea per a contrario a dispozițiilor art. 10 din Legea nr. 187/2012, rezultă că, atunci când toate infracțiunile din structura pluralității de infracțiuni au fost comise sub legea veche, pentru stabilirea tratamentului sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică dispozițiile din legea veche, mai favorabile.

d) Profesor doctor Viorel Pașca din cadrul Universității de Vest - Facultatea de Drept și-a exprimat opinia personală în sensul că, "dacă toate infracțiunile din structura pluralității au fost comise sub Codul penal anterior, prevederile acestuia se vor aplica în vederea stabilirii pedepsei rezultante în cazul concursului de infracțiuni, fiind mai favorabile, chiar dacă pedeapsa pentru fiecare din infracțiunile concurente se va stabili potrivit prevederilor noului Cod penal, prin reducerea pedepsei aplicate la maximumul prevăzut de acesta."

S-a argumentat pornind de la interpretarea per a contrario a prevederilor art. 10 din Legea nr. 187/2012 și de la principiul că pluralitatea de infracțiuni se sancționează potrivit legii penale în vigoare la data la care sunt întrunite elementele constitutive ale pluralității de infracțiuni, cu excepția cazului în care a apărut o lege nouă, mai favorabilă.

e) Conferențiar universitar doctor Sebastian Rădulețu, titularul disciplinei "Drept penal general", din cadrul Facultății de Drept și Științe Sociale - Universitatea din Craiova, în opinia transmisă Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, arată că pentru determinarea corectă a mecanismului de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitiv judecate, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni trebuie stabilit dacă dispozițiile legale incidente în cauză sunt divizibile și, prin urmare, pot fi aplicate separat sau, din contră, dacă ele sunt dependente funcțional, fiind aplicabile doar împreună.

În cazul concret s-a arătat că "sunt incidente cel puțin trei seturi de reguli distincte, corespunzătoare unor instituții autonome:

a) aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei [prevăzută de art. 6 alin. (1) din noul Cod penal și de art. 14 alin. (1) din Codul penal anterior], regulă care se referă la instituția pedepsei și a limitelor speciale ale acesteia;

b) pedeapsa principală în caz de concurs de infracțiuni [prevăzută de art. 39 alin. (1) lit. b) din noul Cod penal și de art. 34 alin. (1) lit. b) din Codul penal anterior], regulă care se referă la instituția concursului de infracțiuni;

c) pedeapsa în caz de recidivă postcondamnatore [prevăzută de art. 43 alin. (1) din noul Cod penal și de art. 37 alin. (1) lit. a) din Codul penal anterior], regulă care se referă la recidiva postcondamnatore."

Din punctul său de vedere "acestea sunt trei instituții distincte, susceptibile să funcționeze autonom."

Prin urmare s-a concluzionat că "legea penală mai favorabilă trebuie aplicată pentru fiecare instituție în parte, fiind astfel posibil ca pentru unele dintre ele să se aplice noul Cod penal (cazul limitelor speciale ale pedepsei), iar pentru altele Codul penal anterior (cazul concursului de infracțiuni sau al recidivei postcondamnatore), fără să se poată susține că s-ar crea în acest mod o lex tertia." În plus, consideră că legea penală mai favorabilă, de regulă, nu se poate aplica în abstracto, ci numai ținând cont de toate împrejurările cauzei, în concreto.

f) Profesor universitar doctor Florin Streteanu, decanul Facultății de Drept, din cadrul Universității din București, în opinia transmisă Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, arată că verificarea aplicabilității legii penale mai favorabile în baza art. 6 din noul Cod penal urmează a se face prin raportare la fiecare instituție care poate funcționa autonom. Acest lucru se realizează printr-o analiză în două etape:

1. Într-o primă etapă se analizează fiecare dintre pedepsele stabilite pentru infracțiunile concurente, verificându-se dacă acestea nu depășesc limita maximă prevăzută de legea nouă. Dacă este cazul, se va proceda la reducerea pedepselor care depășesc noul maxim special, la această limită, potrivit art. 6 din noul Cod penal.

2. În etapa a doua se verifică dacă pedeapsa rezultantă nu depășește limita maximă la care se poate ajunge potrivit art. 39 din noul Cod penal. Pentru a se face această verificare se vor avea în vedere pedepsele pentru infracțiunile concurente astfel cum au fost reduse, dacă a fost cazul, potrivit art. 6 din noul Cod penal.

Așa fiind, s-a apreciat ca fiind corect raționamentul exprimat de Tribunalul Dâmbovița, arătându-se că în ipoteza condamnărilor definitive instanța nu este chemată să aleagă care este cea mai favorabilă în cazul tratamentului sancționator al concursului, ci ea trebuie doar să verifice dacă legea nouă are vocație de aplicare.

Această vocație există numai atunci când pedeapsa aplicată potrivit legii vechi depășește pedeapsa maximă ce s-ar putea aplica potrivit legii noi.

Autorul concluzionează "pentru problema de drept supusă spre dezlegare Înaltei Curți de Casație și Justiție soluția corectă este să se verifice mai întâi aplicabilitatea dispozițiilor art. 6 din noul Cod penal cu privire la pedepsele individuale, iar apoi să se verifice dacă rezultanta aplicată potrivit legii vechi depășește maximumul la care se poate ajunge în baza legii noi. Acest maxim se determină pornind de la pedepsele individuale (reduse la maximumul special prevăzut de legea nouă, dacă este cazul) și, aplicând după caz, dispozițiile art. 39 sau 43 alin. (2) din noul Cod penal. În cazul în care rezultanta depășește maximumul respectiv, ea se va reduce la acest maxim. În caz contrar ea va rămâne așa cum a fost aplicată sub legea veche."

VIII. Jurisprudența relevantă a Curții Constituționale

Curtea Constituțională a statuat prin Decizia nr. 1.483/2011: determinarea concretă a legii penale mai favorabile vizează "aplicarea legii, și nu a dispozițiilor mai blânde, neputându-se combina prevederi din vechea și din noua lege, deoarece s-ar ajunge la o *lex tertia*, care, în pofida dispozițiilor art. 61 din Constituție, ar permite judecătorului să legifereze."

De asemenea, prin Decizia nr. 1.470/2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 853 din 2 decembrie 2012, Curtea Constituțională a statuat că "determinarea caracterului «mai favorabil» are în vedere o serie de elemente, cum ar fi: cuantumul sau conținutul pedepselor, condițiile de incriminare, cauzele care exclud sau înlătură responsabilitatea, influența circumstanțelor atenuante sau agravante, normele privitoare la participare, tentativă, recidivă etc. Așa fiind, criteriile de determinare a legii penale mai favorabile au în vedere atât condițiile de incriminare și de tragere la răspundere penală, cât și condițiile referitoare la pedeapsă."

Prin Decizia nr. 86/2003, Curtea Constituțională arată că "toți infractorii care au comis infracțiuni de aceeași categorie, anterior datei intrării în vigoare a legii, se află într-o situație identică, data condamnării lor definitive neavând nicio semnificație în ceea ce privește stabilirea unui tratament juridic diferențiat, întrucât aceasta depinde de factori străini conduitei procesuale a infractorilor".

Curtea mai stabilește că, "indiferent de data comiterii unei fapte prevăzute de legea penală, durata procesului penal și finalizarea acestuia depind adesea de o serie de factori, cum sunt gradul de operativitate a organelor judiciare, incidente legate de îndeplinirea procedurii de citare, exercitarea sau neexercitarea căilor de atac prevăzute de lege și alte împrejurări care pot să întârzie soluționarea cauzei."

Curtea constată că, stabilirea unui asemenea criteriu, aleatoriu și exterior conduitei persoanei condamnate, de care depinde acordarea clemenței, este în contradicție cu principiul egalității în fața legii, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție, conform căruia, în situații egale, tratamentul juridic aplicat nu poate fi diferit".

IX. Jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în repetate rânduri că legea trebuie să fie previzibilă în ceea ce privește efectele sale. Pentru a satisface exigențele de previzibilitate ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi cetățeanului o protecție adecvată contra arbitrarului. În plus, nu poate fi considerată "lege" decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite cetățeanului să își adapteze conduita în funcție de aceasta.

Apelând, la nevoie, la consiliere de specialitate, el trebuie să prevadă într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită conduită (Hotărârea din 4 mai 2000 în Cauza Rotaru împotriva României și Hotărârea din 25 ianuarie 2007 în Cauza Sissanis împotriva României).

De asemenea, un alt principiu consacrat în jurisprudența CEDO se referă la securitatea raporturilor juridice, iar

exigențele acestui principiu se opun repunerii în discuție a unei soluții definitive dată unui litigiu și nu sunt admise abrogări decât dacă o impun motive substanțiale și serioase (Hotărârea din 7 iulie 2009 în Cauza Stanca Popescu împotriva României).

Relevante în materie sunt și deciziile CEDO care se referă la principiul egalității și al nediscriminării prevăzut de art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, conform căreia: "Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație".

Legat de acest text, CEDO a arătat că art. 14 nu poate fi interpretat în sensul că ar interzice orice discriminare bazată pe criteriile pe care le conține sau pe altele cuprinse implicit în sintagma "orice altă situație" pentru că a distinge nu înseamnă a discrimina.

Diferența de tratament devine discriminare numai atunci când autoritățile statale introduc distincții între situații analoge și comparabile, fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă.

În explicarea termenelor folosiți, CEDO arată că "lipsa justificării obiective și rezonabile semnifică faptul că diferența de tratament nu urmărește un scop legitim ori faptul că nu există o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit a fi realizat."

X. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene

O abordare similară există și în jurisprudența acesteia, conform căreia "principiul egalității și nediscriminării presupune ca situații comparabile să nu fie tratate diferit, în afară de cazul în care un astfel de tratament este justificat obiectiv" (Cauza C-248/04, Cauza C-303/2005).

XI. Raportul asupra chestiunii de drept

Punctul de vedere exprimat de judecătorul-raportor este în sensul că determinarea legii penale mai favorabile în cazul hotărârilor definitive de condamnare în ipoteza concursului de infracțiuni se face aplicând legea penală mai favorabilă pe instituții autonome, respectiv:

- în raport cu instituția pedepsei vizând fiecare infracțiune în parte din structura concursului de infracțiuni se va aplica art. 6 din noul Cod penal, reducându-se acele pedepse ce depășesc maximul special inferior prevăzut de legea nouă la nivelul acestuia;

- în raport cu instituția sancționării concursului de infracțiuni se va menține sistemul de contopire a pedepselor din legea veche, mai favorabil.

Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei este prevăzută în art. 6 din noul Cod penal, iar ceea ce interesează în problema ce face obiectul sesizării este alin. (1) al acestui text, conform căreia: "Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maxim."

Prin urmare, judecătorul-raportor a arătat că, într-o primă fază, în conformitate cu art. 6 alin. (1) din noul Cod penal, se compară pedepsele stabilite pentru fiecare din infracțiunile ce compun pluralitatea infracțională cu maximul special prevăzut de legea nouă, operând reducerea acelor pedepse concret stabilite, care depășesc limita maximului special, la nivelul acestuia.

Această primă fază este unanim apreciată, atât în practică, dar și în doctrină.

Obiectul sesizării îl constituie cea de-a doua etapă, și anume mecanismul de recontopire incident în cauză.

În susținerea punctului de vedere formulat, judecătorul-raportor a precizat că s-a arătat, pe bună dreptate, că "rațiunea dispozițiilor art. 6 din noul Cod penal nu este aceea de a-l aduce pe condamnat în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă succesiunea de legi ar fi intervenit în cursul procesului, ci doar de a garanta respectarea principiului legalității, înlăturând partea din pedeapsă care depășește maximul aplicabil sub legea nouă¹, precizând că opinia de față nu îl aduce pe condamnatul definitiv în situația celui ce se află în curs de judecată întrucât pentru condamnatul definitiv nu este posibilă o individualizare a pedepsei conform limitelor din legea penală mai favorabilă, ci doar reducerea

pedepsei până la maximul special inferior prevăzut de legea nouă, chiar dacă pentru acesta pedeapsa stabilită fusese orientată spre minimul prevăzut de legea veche."

¹ F. Streteanu - Aspecte privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a Noului Cod penal în Caiete de Drept Penal nr. 3/2013.

Art. 3 din noul Cod penal reia dispozițiile art. 10 din Codul penal din 1969 privind "Activitatea legii penale", potrivit căruia: "Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare". Interpretarea per a contrario a dispozițiilor art. 10 din Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal susține același principiu. Conform acestui text: "Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică potrivit legii noi atunci când cel puțin una dintre infracțiunile din structura pluralității a fost comisă sub legea nouă, chiar dacă pentru celelalte infracțiuni pedeapsa a fost stabilită potrivit legii vechi, mai favorabilă".

Prin interpretarea per a contrario a acestui text rezultă că, atunci când toate infracțiunile aflate în concurs au fost comise sub legea veche, pentru stabilirea tratamentului sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică dispozițiile din legea veche, mai favorabile.

În acest context s-a opinat că aplicarea regulilor de contopire stabilite de noul Cod penal față de pedepse stabilite anterior și definitive nu este posibilă din perspectiva art. 15 alin. (2) din Constituția României, conform căruia legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

Din această perspectivă s-a apreciat că textul constituțional nu permite aplicarea retroactivă a unor prevederi legale mai puțin favorabile.

Totodată, judecătorul-raportor a arătat că nu este posibil să se compare nivelul pedepsei rezultante la care s-ar putea ajunge potrivit regulilor de contopire din noul Cod penal cu vechea pedeapsă rezultantă, întrucât vechea pedeapsă rezultantă a fost determinată, conform art. 34 din Codul penal anterior, prin aplicarea pedepsei cea mai grea, ori această pedeapsă poate fi chiar cea în limita nelegală raportat la dispozițiile art. 6 din noul Cod penal.

A crea un mecanism diferit de aplicare a legii penale mai favorabile în funcție de data rămânerii definitive a unei hotărâri de condamnare ar însemna un tratament diferențiat în situații egale, fără o justificare rezonabilă și obiectivă, sancționat în jurisprudența CEDO și a Curții Constituționale.

Totodată, judecătorul-raportor a reținut că aplicarea regulilor de sancționare a concursului prevăzut de noul Cod penal ar însemna aplicarea unui spor de pedeapsă mai mare decât cel aplicat de către instanțe prin hotărârea de condamnare, spor ce a intrat în puterea de lucru judecat.

În acest context s-a opinat că legiuitorul a înțeles să extindă aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile și în cazul pedepselor executate integral, prevăzând că, atunci "când o dispoziție din legea nouă se referă la pedepse definitiv aplicate, se ține seama, în cazul pedepselor executate până la data intrării în vigoare a acestuia, de pedeapsa redusă sau înlocuită potrivit dispozițiilor alin. (1)-(6)."

Și acest text subliniază necesitatea ca fiecare pedeapsă din compunerea concursului de infracțiuni să fie analizată și redusă atunci când depășește maximul special din noua lege, la nivelul acesteia, fiind nelegală menținerea unei pedepse ce depășește acest maxim printr-o aplicare retroactivă, contrară Constituției, a unor dispoziții penale mai puțin favorabile.

Prin urmare, în raport cu argumentația sus-arătată, judecătorul-raportor a apreciat că contopirea pedepselor definitive, reduse conform art. 6 alin. (1) din noul Cod penal, se face potrivit tratamentului sancționator al pluralității de infracțiuni prevăzut de Codul penal din 1969.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

A. Cu privire la condițiile de admisibilitate ale sesizării

Înalta Curte de Casație și Justiție a fost legal sesizată, fiind îndeplinite cerințele impuse de dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală, existând o chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei ce

formează obiectul Dosarului nr. 289/120/2014, aflat pe rolul Curții de Apel Ploiești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

Din verificările efectuate a rezultat și faptul că Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o altă hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii asupra chestiunii a cărei dezlegare se solicită și, de asemenea, această chestiune nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

Constatând, deci, îndeplinite condițiile de admisibilitate menționate de art. 475 din Codul de procedură penală, Înalta Curte va proceda la analizarea pe fond a chestiunii de drept ce face obiectul prezentei cauze.

B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare este solicitată

Problema de drept ce face obiectul prezentei cauze privește mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor definitiv judecate, în ipoteza unui concurs de infracțiuni.

În contextul cauzei, Înalta Curte reține că, în aplicarea corectă a dispozițiilor legii penale mai favorabile în cauze definitiv judecate, privitor la orice instituție a dreptului substanțial incidentă în această fază, trebuie să pornească de la specificul reglementării cuprinse în art. 6 din noul Cod penal, stabilind în raport cu acesta modul în care litera și rațiunea acestei reglementări se transpun în fiecare caz particular.

Potrivit art. 6 alin. (1) - (3) din Codul penal, când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare și până la executarea pedepsei, a intervenit o lege penală mai favorabilă, pedeapsa închisorii sau amenzii se reduce la maximum prevăzut de legea nouă, dacă sancțiunea aplicată este mai mare decât acest maxim, pedeapsa detențiunii pe viață se înlocuiește cu maximumul închisorii de legea nouă pentru aceeași infracțiune, dacă închisoarea este singura pedeapsă prevăzută pentru aceasta, iar închisoarea se înlocuiește cu amenda, care nu poate depăși maximumul prevăzut de legea nouă pentru aceeași infracțiune, când amenda este singura pedeapsă prevăzută de legea nouă pentru aceasta.

Din cuprinsul art. 6 din noul Cod penal rezultă condițiile în care operează aplicarea obligatorie a legii mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, și anume:

- să existe o hotărâre de condamnare la pedeapsa detențiunii pe viață, a închisorii, a amenzii sau o hotărâre de aplicare a unei măsuri educative;
- înainte de executarea pedepsei sau a măsurii educative, în timpul executării acestora, dar înainte de executarea lor integrală să intervină o lege penală nouă;
- legea penală nouă să prevadă o pedeapsă sau măsură educativă mai ușoară decât pedeapsa ori măsura educativă prevăzută de legea în temeiul căreia s-a pronunțat hotărârea definitivă;
- pedeapsa sau măsura educativă aplicată prin hotărârea judecătorească definitivă să depășească maximumul pedepsei prevăzute de legea nouă sau să fie mai grea.

O primă observație pe care o facem este aceea că, privitor la pedepsele definitive, prin aplicarea legii penale mai favorabile, legiuitorul nu a înțeles să repună în discuție criteriile de stabilire și individualizare a sancțiunii, ci numai să înlăture de la executare acea parte din sancțiune care excede maximumului prevăzut de legea nouă, respectiv acea sancțiune mai grea care nu mai este prevăzută de legea nouă.

Dacă în cazul aplicării legii penale mai favorabile, în cursul procesului, anterior rămânerii definitive a hotărârii, instanța trebuie să opereze, în concret, o stabilire a sancțiunii în raport cu limitele de pedeapsă prevăzute de fiecare dintre legile succesive și să aplice aceste criterii în limitele legii identificate ca fiind mai favorabilă, acest procedeu este total diferit în raport cu ipotezele avute în vedere în art. 6 din noul Cod penal.

Aplicarea obligatorie a legii mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, așa cum rezultă din cele de mai sus, prezintă unele particularități față de aplicarea legii mai favorabile faptelor în curs de judecată.

Astfel, în cazul aplicării obligatorii a legii mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, legea mai favorabilă nu poate fi decât legea nouă care retroactivează (cu excepția pedepselor complementare), pe când în cazul faptelor în curs de judecată, legea mai favorabilă poate fi legea nouă, care retroactivează sau legea veche care ultraactivează.

Este, de asemenea, important, să observăm că legiuitorul a renunțat la instituția aplicării facultative a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive care era reglementată de art. 15 din vechiul Cod penal ².

² Codul penal anterior.

"Aplicarea facultativă a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive

Art. 15. - Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, iar sancțiunea aplicată este mai mică decât maximum special prevăzut de legea nouă, ținându-se seama de infracțiunea săvârșită, de persoana condamnatului, de conduita acestuia după pronunțarea hotărârii sau în timpul executării pedepsei și de timpul cât a executat din pedeapsă, se poate dispune fie menținerea, fie reducerea pedepsei. Pedeapsa aplicată nu poate fi coborâtă sub limita ce ar rezulta din reducerea acestei pedepse proporțional cu micșorarea maximumului special prevăzut pentru infracțiunea săvârșită.

Dispozițiile art. 14 alin. 5 se aplică și în cazul condamnărilor arătate în prezentul articol, executate până la data intrării în vigoare a legii noi, pedeapsa din hotărâre reducându-se cu o treime."

Aceste dispoziții ale legii vechi erau singurele care permiteau reducerea unei pedepse definitive în funcție de modul în care ea a fost individualizată, chiar dacă pedeapsa nu depășea maximumul prevăzut de legea nouă.

Instituția nu a mai fost prevăzută de noul Cod penal din rațiuni ce țin de respectarea principiului autorității de lucru judecat. Sunt concludente obiectului cauzei argumentele din expunerea de motive a noii legi: "În contextul consacării explicite în Constituție a principiului separației puterilor în stat, o altă problemă care s-a cerut soluționată a fost stabilirea relației între principiul autorității de lucru judecat și aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive. În mod cert, principiul constituțional enunțat impune reducerea la minimumul necesar a atingerilor aduse autorității de lucru judecat, astfel că o restrângere a acestei autorități se justifică doar în măsura în care ea are la bază tot un principiu de natură constituțională, cum este cazul principiului legalității pedepsei. În consecință, s-a optat pentru obținerea reglementării aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile (art. 6) și renunțarea la aplicarea facultativă a acestei legi în cazul pedepselor definitive, aceasta din urmă neputând fi justificată prin raportare la principiul legalității."(s.n.)

Considerăm că aceste argumente, înscrise în expunerea de motive a noului Cod penal, legate de reducerea la minimum a atingerilor aduse autorității de lucru judecat, sunt valabile atât în cazul infracțiunii unice și al pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă de condamnare pentru unica infracțiune, cât și în cazul pluralității de infracțiuni și al pedepsei rezultante aplicate prin hotărârea definitivă de condamnare pentru pluralitatea de infracțiuni.

Conchidem că, pe de o parte, singura situație în care autoritatea de lucru judecat a unei pedepse definitiv aplicate mai poate fi înfrântă este aceea în care tratamentul sancționator aplicat excedează limitei maxime prevăzute de legea nouă. Scopul reglementării art. 6 din noul Cod penal este de a oferi suport legal unei pedepse definitive în raport cu noua lege și până la încetarea oricăror efecte ale condamnării ce vor interveni prin reabilitare.

Așadar, principiul legalității pedepselor impune ca pedeapsa să aibă susținere legală și după aplicarea ei, nefiind admisă executarea unei pedepse mai mari decât cea prevăzută în legea nouă mai favorabilă.

Pe de altă parte, criteriile de stabilire a legii mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei, au fost reduse la unul singur, și anume: compararea pedepsei aplicate în baza legii în temeiul căreia s-a pronunțat hotărârea definitivă de condamnare cu maximumul pedepsei prevăzut în legea nouă, modificarea sancțiunii limitându-se la reducerea ei la maximumul prevăzut de legea nouă." ³

³ F. Streteanu - Aspecte privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a Noului Cod penal în Caiete de Drept Penal nr. 3/2013.

Prin urmare, în cazul pedepselor definitive, nu mai interesează criteriile privind condițiile de incriminare ori de tragere la răspundere penală, pentru determinarea legii mai favorabile urmând a fi avut în vedere maximumul pedepsei prevăzut în legea nouă și pedeapsa aplicată în baza legii vechi.

În concluzie, verificând dacă se impune modificarea, potrivit art. 6, a unei sancțiuni definitiv aplicate, comparația se va realiza numai între quantumul pedepsei aplicate (indiferent de limitele în cadrul cărora, în legea veche, se situa acest quantum și de raportul lui cu aceste limite) și maximumul prevăzut de legea nouă. Reducerea va opera numai când cel dintâi este superior celui de-al doilea, în toate situațiile numai la maximumul nou, niciodată la limita inferioară a acestui

maxim.

Din cele de mai sus se poate stabili că singurul criteriu pe care legiuitorul îl pune la dispoziția judecătorului chemat să aprecieze, în faza de executare, dacă se impune înfrângerea autorității de lucru judecat a unei hotărâri cu privire la felul și cuantumul pedepsei, este acela al "celeia mai grele situații la care s-ar putea ajunge, în abstract, potrivit legii noi".

Doctrina este în același sens: "Rațiunea dispozițiilor din art. 6 din noul Cod penal nu este aceea de a-l aduce pe condamnat în aceeași situație în care s-ar fi aflat dacă succesiunea de legi ar fi intervenit în cursul procesului, ci doar de a garanta respectarea principiului legalității, înlăturând partea din pedeapsă care depășește maximumul aplicabil sub legea nouă."

Aplicarea obligatorie a legii mai favorabile pedepselor definitive nu face decât să înlătore surplusul de pedeapsă care depășește maximumul prevăzut de legea nouă sau să înlocuiască o pedeapsă mai grea cu alta mai ușoară, legiuitorul prevăzând expres situațiile nou-create prin apariția legii penale noi și modul lor de rezolvare.

Întrucât condamnarea are efecte și după executarea pedepsei, aplicarea obligatorie a legii mai favorabile se impune, nu numai pe motive de consecvență și echitate juridică, ci și ca o consecință a principiului legalității pedepselor, ca partea de pedeapsă, care nu mai are corespondent în legea nouă, chiar dacă a fost executată, să nu mai producă alte consecințe.

Prin urmare, mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile, în cazul pedepselor definitive, este limitat la asigurarea legalității pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă de condamnare conform legii penale anterioare, în raport cu legea penală nouă.

Acest mecanism implică eliminarea "plusului" de pedeapsă care avea temei legal în Codul penal anterior, dar care, prin intrarea în vigoare a noului Cod penal, rămâne lipsit de temei legal, asigurându-se astfel legalitatea pedepsei aplicate prin hotărârea definitivă de condamnare, după intrarea în vigoare a legii penale noi, și fiind singura situație în care autoritatea de lucru judecat a unei pedepse definitiv aplicate mai poate fi înfrântă.

Rațiunile care pot sta la baza modificării pedepsei rezultante aplicate printr-o hotărâre definitivă de condamnare, care are autoritate de lucru judecat, nu subzistă prin urmare, în cazul în care această pedeapsă răspunde exigențelor principiului legalității și în cazul în care legea nouă ar conduce la aplicarea unei pedepse mai severe.

Așadar, în pofida reducerii pedepselor individuale în baza legii noi, faptul că rezultanta aplicată potrivit legii vechi poate ajunge să rămână la cuantumul inițial nu conduce la concluzia potrivit căreia condamnatul ar fi privat de efectele aplicării dispozițiilor art. 6 din noul Cod penal, deoarece, dincolo de eventuala influență asupra pedepselor rezultante, de reducere a pedepselor individuale la maximumul prevăzut de legea nouă, se leagă și alte consecințe cum ar fi calculul termenului de reabilitare, eventuala aplicabilitate a unei grațieri etc.

În raport cu argumentația sus-prezentată se reține că determinarea incidenței legii penale mai favorabile, în cazul hotărârilor definitive de condamnare la pedeapsa închisorii, în ipoteza concursului de infracțiuni, se realizează în două etape succesive, potrivit următorului mecanism:

1. Într-o primă etapă, în conformitate cu dispozițiile art. 6 alin. (1) din noul Cod penal, referitoare la aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, se compară pedeapsa aplicată pentru fiecare dintre infracțiunile săvârșite, care compun pluralitatea de infracțiuni, cu maximumul special prevăzut de legea penală nouă și se reduce fiecare pedeapsă aplicată la maximumul special prevăzut de legea nouă, în cazul în care se constată că depășește acest maxim special.

Această operațiune este obligatorie, ea trebuie să aibă loc independent de soarta pedepsei rezultante, întrucât pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte poate avea semnificații de sine stătătoare, independent de pluralitate, în cazuri precum incidența unei alte legi mai favorabile, incidența unui act de grațiere etc.

2. În a doua etapă, separat de soarta pedepselor aplicate pentru infracțiunile concurente, se va proceda la analiza pedepsei rezultante.

Astfel, și în privința acesteia, se va porni de la premisa potrivit căreia cuantumul ei, intrat în autoritatea de lucru judecat și care constituie sancțiunea pusă efectiv în executare, urmează a fi modificat numai prin raportare la criteriul enunțat în considerațiile generale, respectiv acela privind tratamentul sancționator cel mai greu pe care legea nouă îl prevede pentru pluralitatea din cauză.

Prin urmare, pedeapsa rezultantă definitiv stabilită va fi supusă comparației cu pedeapsa rezultantă care s-ar stabili conform legii noi, față de pedepsele obținute în cadrul primei operațiuni (descrisă la pct. 1).

Comparația nu se va face cu rezultanta ce s-ar putea obține potrivit legii vechi, întrucât rațiunea art. 6 din noul Cod penal nu este, așa cum am arătat, aceea de a aplica tratamentul cel mai favorabil privitor la fiecare dintre instituțiile autonome (această rațiune se regăsește numai în art. 5 din noul Cod penal), ci doar aceea de a nu permite ca persoanele definitiv judecate să suporte un tratament sancționator mai greu decât cel permis, în abstract, de legea nouă.

Faptul că instanța nu poate recurge la o contopire efectuată potrivit mecanismului din legea veche pe baza pedepselor reduse potrivit legii noi, ci este ținută să se raporteze la maximul rezultantei aplicabile nu înseamnă că se renunță la aplicarea legii penale mai favorabile în raport cu fiecare instituție autonomă și că s-ar ajunge la o evaluare globală.

Imposibilitatea reducerii în toate cazurile a pedepsei rezultante ca efect al reducerii pedepselor individuale este consecința opțiunii legiuitorului de a înăspri tratamentul prevăzut pentru pluralitatea de infracțiuni în noul Cod penal.

În plus, deoarece suntem în cazul unor pedepse definitive, aplicarea unor dispoziții care s-a făcut deja în cursul procesului penal nu mai poate fi făcută ulterior pentru că ar înfrânge autoritatea de lucru judecat.

De aceea, Înalta Curte constată că nu este posibil ca, după reducerea pedepselor stabilite pentru fiecare infracțiune componentă a pluralității respective potrivit legii noi, contopirea să se facă potrivit dispozițiilor legii vechi, pentru că nu ne mai aflăm în cursul procesului penal, iar această contopire potrivit legii vechi a fost făcută deja, având caracter definitiv.

Ca atare, pedepsele rezultate în urma primei operațiuni (redușe, dacă este cazul) vor fi ipotetic contopite conform regulilor prevăzute de art. 39 din noul Cod penal. Rezultatul obținut va fi comparat cu pedeapsa rezultantă și numai atunci când aceasta din urmă este mai mare, ea va fi redusă la pedeapsa obținută conform art. 39 din noul Cod penal.

De altfel, acest mecanism a fost explicat deja și în doctrină care a identificat, de asemenea, cele două etape distincte și a formulat punctul de vedere potrivit căruia cea de-a doua etapă constă în compararea pedepsei rezultante stabilite cu pedeapsa rezultantă la care s-ar putea ajunge potrivit dispozițiilor noului Cod penal.⁴

4 F. Streteanu - Aspecte privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a Noului Cod penal în Caiete de Drept Penal nr. 3/2013, p. 37-38.

În mod concret, Curtea reține că mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor definitiv judecate, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni, poate avea rezultate diferite, după cum urmează:

1. În ipoteza în care se ajunge la concluzia existenței unei egalități între pedepsele aplicate și maximul prevăzut de legea nouă, nu sunt incidente dispozițiile art. 6 din Codul penal și, prin urmare, nu se impune modificarea hotărârii definitive, o eventuală contestație formulată pe acest temei legal urmând a fi respinsă.

2. În ipoteza în care există o diferență între pedepsele aplicate și maximul prevăzut de legea nouă, în sensul că pedeapsa aplicată definitiv conform legii vechi este mai mică decât maximul special prevăzut de legea nouă, judecătorul urmează a constata lipsa de efect a dispozițiilor art. 6 din Codul penal.

Și în această situație o eventuală contestație urmează a fi respinsă.

3. În ipoteza în care există o diferență între pedepsele aplicate și maximul prevăzut de legea nouă, în sensul că pedeapsa aplicată definitiv conform legii vechi este mai mare decât maximul special prevăzut de legea nouă, judecătorul va constata incidența dispozițiilor art. 6 din Codul penal, pedeapsa definitiv aplicată conform legii vechi urmând a fi redusă la acest maxim special.

În această situație, o eventuală contestație trebuie admisă.

Hotărârea definitivă va fi modificată prin reducerea pedepselor stabilite pentru infracțiunile concurente până la maximul special prevăzut de legea nouă, dacă este cazul, după care pedeapsa rezultantă se va stabili potrivit legii noi, conform art. 39 din Codul penal.

Ca și consecință a acestei modificări se va impune anularea formelor de executare emise în baza vechii hotărâri și emiterea unor noi forme, inclusiv a unui nou mandat de executare a pedepsei.

Aceasta va constitui pedeapsa dată spre executare, pedeapsă de care se leagă toate consecințele altor instituții de drept (cu titlu de exemplu: liberarea condiționată, grațierea, reabilitarea).

Concluzionând, în considerarea celor expuse, rezultă că, în cazul faptelor definitiv judecate, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni, în aplicarea legii penale mai favorabile, într-o primă etapă se verifică incidența dispozițiilor art. 6 din Codul penal, cu privire la pedepsele individuale, iar în a doua etapă se verifică dacă pedeapsa rezultantă aplicată potrivit legii vechi depășește maximul la care se poate ajunge în baza legii noi, conform art. 39 din Codul penal.

Dacă pedeapsa rezultantă, aplicată potrivit legii vechi, nu depășește pedeapsa rezultantă la care s-ar putea ajunge conform noului Cod penal înseamnă că pedeapsa rezultantă aplicată definitiv este cea legală și potrivit dispozițiilor legii noi, astfel că legea nouă nu își găsește aplicabilitatea, nefiind favorabilă.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 477 din Codul de procedură penală,

PENTRU ACESTE MOTIVE

În numele legii

D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Ploiești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie prin încheierea din data de 7 februarie 2014, în Dosarul nr. 289/120/2014, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile în cazul faptelor definitiv judecate, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni și stabilește:

"În aplicarea legii penale mai favorabile, după judecarea definitivă a cauzei înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal, pentru ipoteza unui concurs de infracțiuni, într-o primă etapă se verifică incidența dispozițiilor art. 6 din Codul penal, cu privire la pedepsele individuale.

În a doua etapă se verifică dacă pedeapsa rezultantă aplicată potrivit legii vechi depășește maximul la care se poate ajunge în baza legii noi, conform art. 39 din Codul penal.

În cazul în care pedeapsa rezultantă, aplicată potrivit legii vechi, depășește maximul la care se poate ajunge în baza art. 39 din Codul penal, pedeapsa rezultantă va fi redusă la acest maxim.

În caz contrar, pedeapsa rezultantă va rămâne astfel cum a fost stabilită potrivit legii vechi."

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 14 aprilie 2014.

PREȘEDINTELE SECȚIEI PENALE
A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
CORINA MICHAELA JÎJÎIE

Magistrat-asistent,
Adina Andreea Ciuhan
Teodoru